

De sociale rol van de Europese Unie: tussen naïviteit en doemdenken

Frank Vandembroucke

Universiteitsdag UvA

4 juni 2016

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

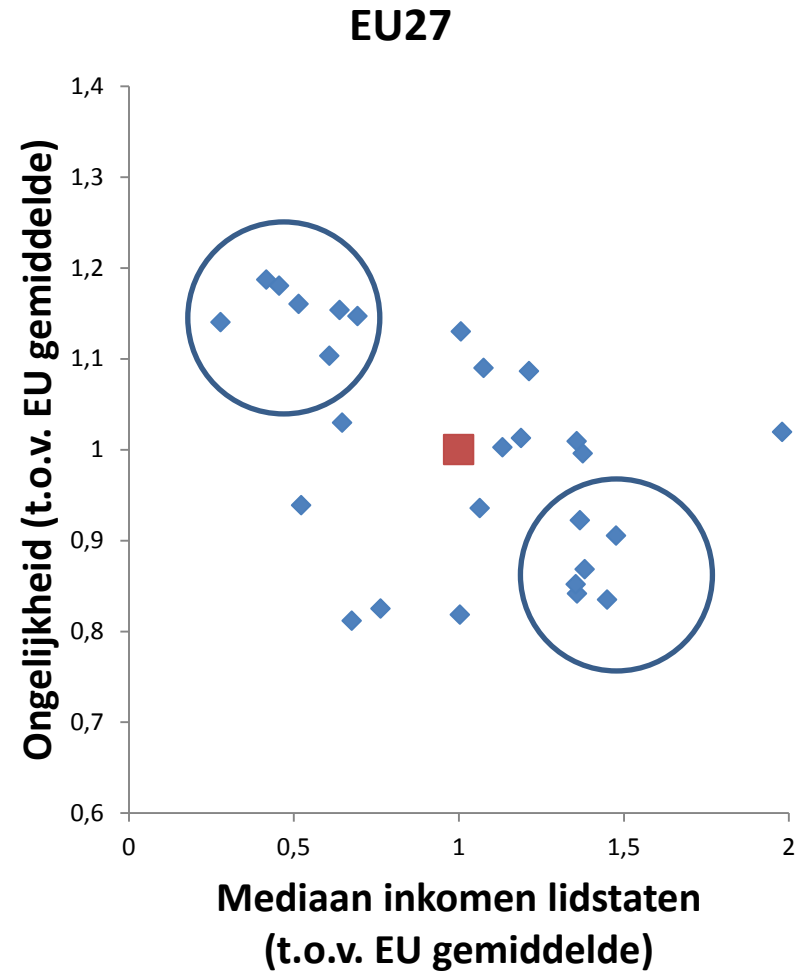
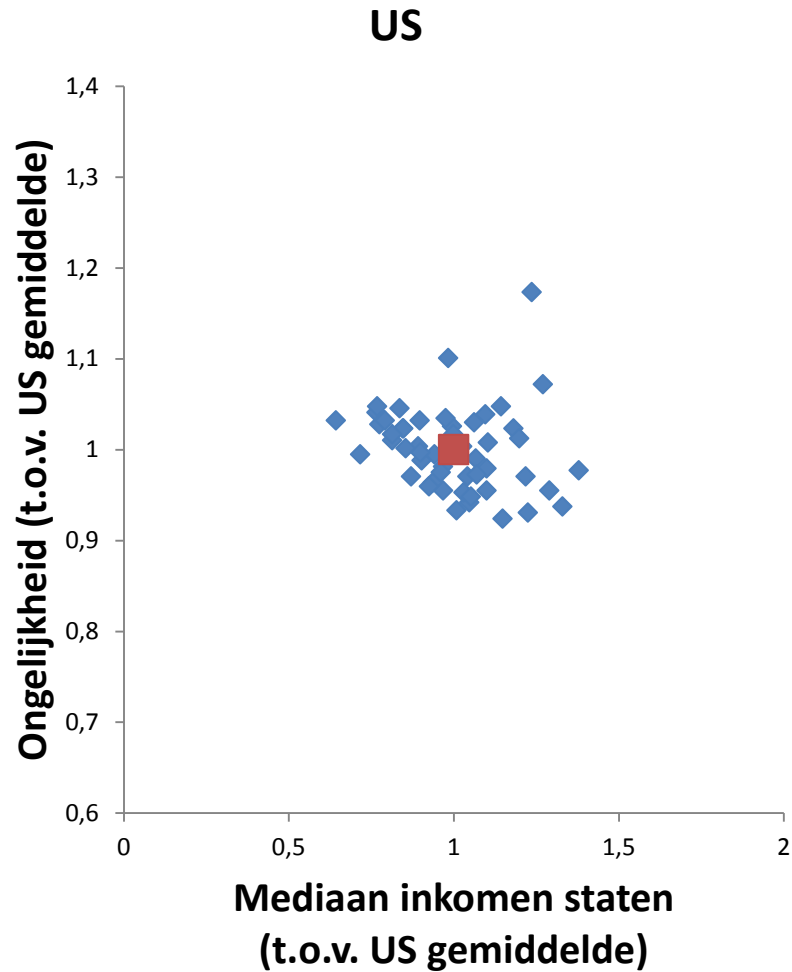
- De *founding fathers* geloofden in...
 - convergentie door integratie
 - cohesie in de convergentie

Ohlin-rapport, 1956

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

- De *founding fathers* geloofden in...
 - convergentie door integratie
 - cohesie in de convergentie
- Ohlin-rapport, 1956*
- Deze optimistische hypothese lijkt sinds het midden van de jaren 2000 niet meer te kloppen: groeiende ongelijkheid binnen en tussen lidstaten

Het ongelijke Europa

De Europese inkomensladder: een bewegende spreidstand

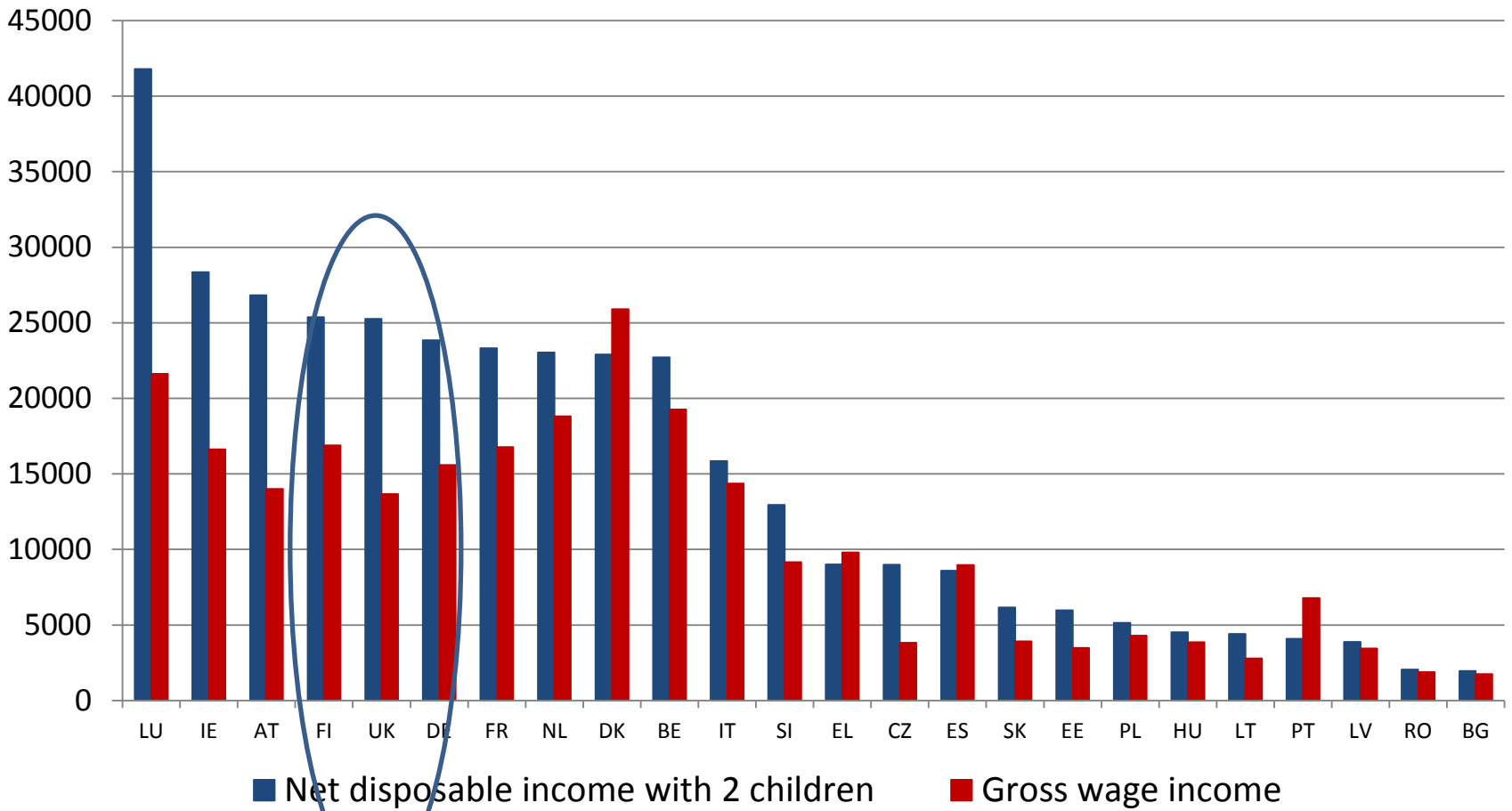
	Roemenië	Denemarken
Top quintiel 4	32%	133%
Top quintiel 3	30%	140%
Top quintiel 2	28%	145%
Top quintiel 1	23%	152%

100% = gemiddelde van de 27 lidstaten

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

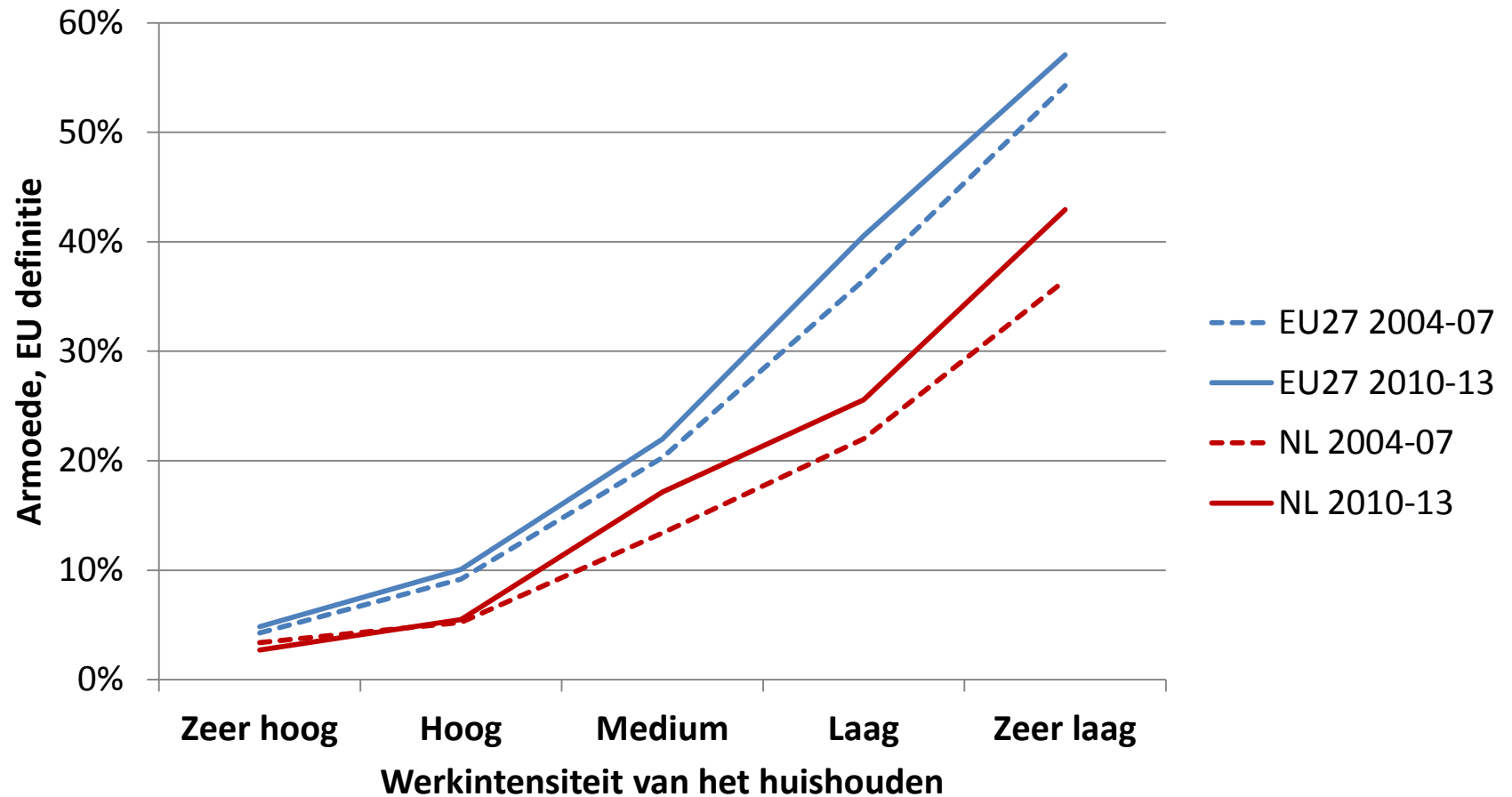
- De *founding fathers* geloofden in...
 - convergentie door integratie
 - cohesie in de convergentie
- Deze optimistische hypothese lijkt sinds het midden van de jaren 2000 niet meer te kloppen: groeiende ongelijkheid binnen en tussen lidstaten
- Oorzaken?
 - Een tragisch dilemma?

Wat overheden kunnen: netto-koopkracht van minimumloner met partner en twee kinderen

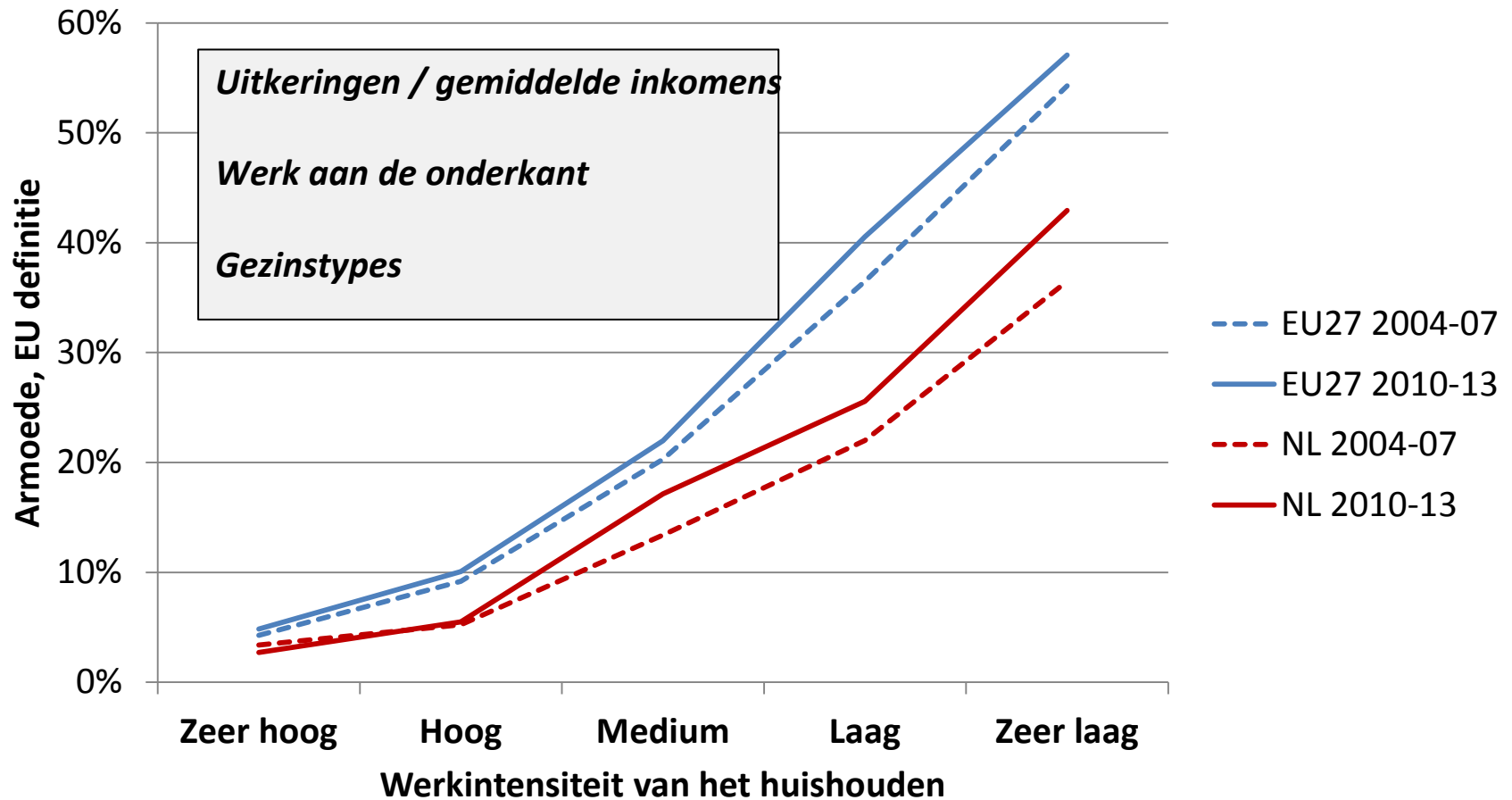

Bron: CSB/MIPI

Armoederisico volgens werkintensiteit van het huishouden (bevolking < 60 jaar)

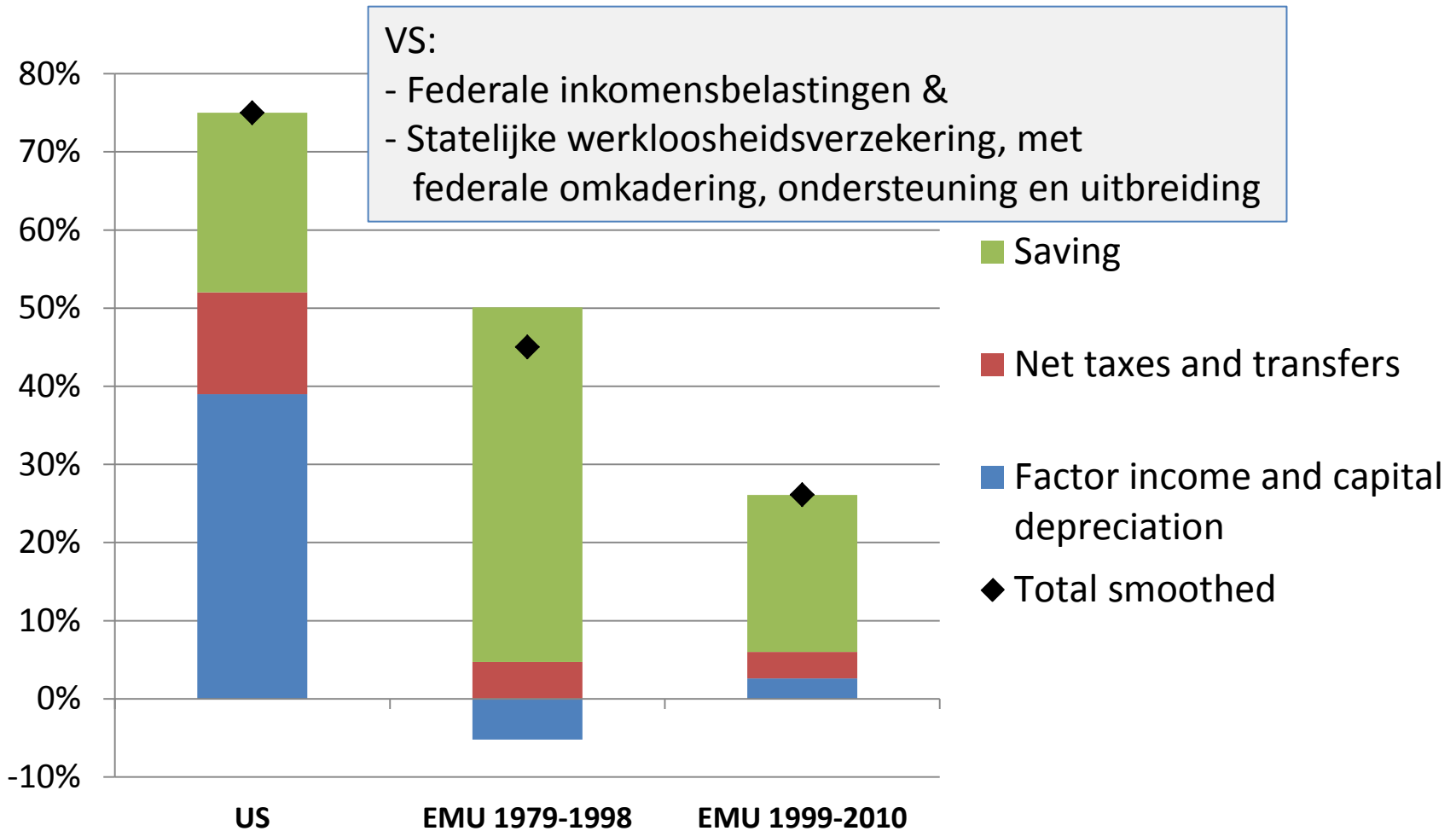
Armoederisico volgens werkintensiteit van het huishouden (bevolking < 60 jaar)

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

- De *founding fathers* geloofden in...
 - convergentie door integratie
 - cohesie in de convergentie
- Deze optimistische hypothese lijkt sinds het midden van de jaren 2000 niet meer te kloppen: groeiende ongelijkheid binnen en tussen lidstaten
- Oorzaken?
 - Een tragisch dilemma?
 - Constructiefouten in de muntunie

In welke mate worden bestedingen gestabiliseerd bij economische schokken ('uitgevlakt')?

EMU: stabiliteit, soevereiniteit en solidariteit

- Waarom worden stabiliseringsmechanismen in muntunies centraal georganiseerd?
 - Spreiding van risico's (pooling)
 - Externaliteiten (vaccinatie)
- Paradox: VSA consolideren zwakke solidariteitsmechanismen in de staten met solidariteitsmechanismen op het federale niveau; EU lukt er niet in om sterke solidariteitsmechanismen in de staten te ondersteunen met solidariteit op het EU niveau
- Puzzel van:
 - Bindende afspraken \Leftrightarrow soevereiniteit
 - Wantrouwen \Leftrightarrow solidariteit
 - Fobie voor *moral hazard*, die ons verhindert om ze aan te pakken

EU28: openheid & nationale sociale cohesie

- Leidt non-discriminatie tot bijstandstoerisme?
 - ✓ Gemiddeld inkomen EU-migranten > gemiddeld inkomen Amsterdammers (behalve Oost-Europeanen)
 - ✓ Beroep op bijstand < beroep op bijstand Amsterdammers (Oost-Europeanen: geen groot verschil)
 - ✓ Armoede: vergelijkbaar met Amsterdammers, behalve Oost-Europeanen

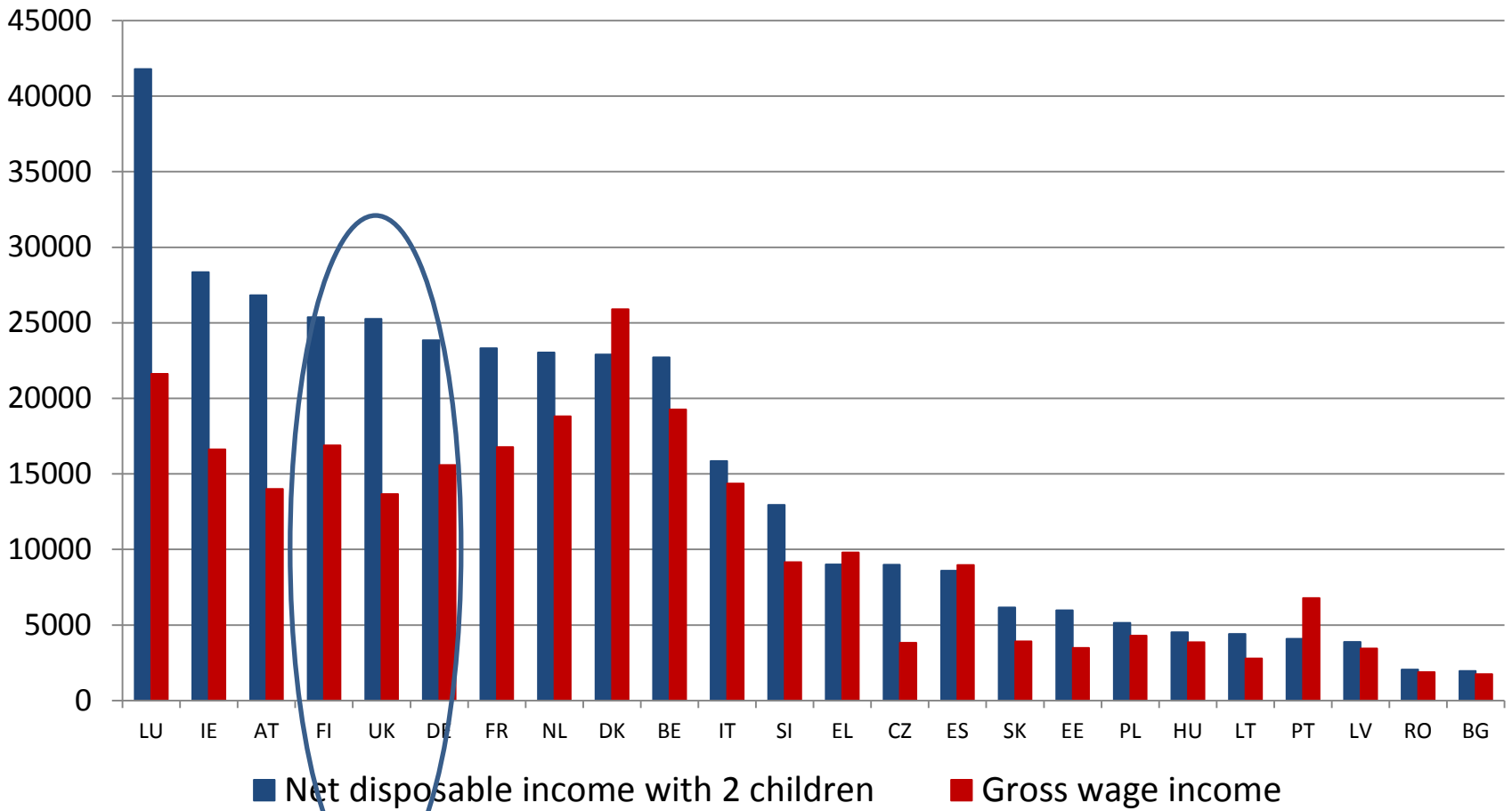
EU28: openheid & nationale sociale cohesie

- Leidt non-discriminatie tot bijstandstoerisme?
- Druk op de onderkant van de arbeidsmarkt?
 - EU-migratie & externe migratie
 - Samenhang met (doorgeschoten) flexibilisering
 - Samenhang met Europese regelgeving (detachering)

EU28: openheid & nationale sociale cohesie

- Leidt non-discriminatie tot bijstandstoerisme?
- Druk op de onderkant van de arbeidsmarkt?
 - EU-migratie & externe migratie
 - Samenhang met (doorgeschoten) flexibilisering
 - Samenhang met Europese regelgeving (detachering)
- Evenwicht is mogelijk: *fair mobility*
- Non-discriminatie & detachering: samenhangende visie nodig

Wat overheden kunnen: netto-koopkracht van minimumloner met partner en twee kinderen

Bron: CSB/MIPI

Perspectieven

- Een basisconsensus over het Europese sociale model is noodzakelijk
- Een Europese pijler van sociale rechten?
- Wederkerigheid en grensoverschrijdende mobiliteit:
 - non-discriminatie ↔ detachering
 - kan iedereen van twee walletjes eten?

Een Europese Sociale Unie

Een Europese Sociale Unie:

- ondersteunt nationale welvaartsstaten in sommige van hun sleutelfuncties (op systeemniveau, bv. stabilisatie, belastingconcurrentie)
- oriënteert de ontwikkeling van nationale welvaartsstaten met algemene sociale standaarden en doelstellingen, waarbij keuze van 'ways and means' bij lidstaten ligt;
- op basis van een operationele definitie van het Europese sociale model.

⇒ Solidariteit, binnen lidstaten, tussen lidstaten

⇒ Wederkerigheid als basis om beleidsvermogen te heroveren

www.frankvandenbroucke.uva.nl